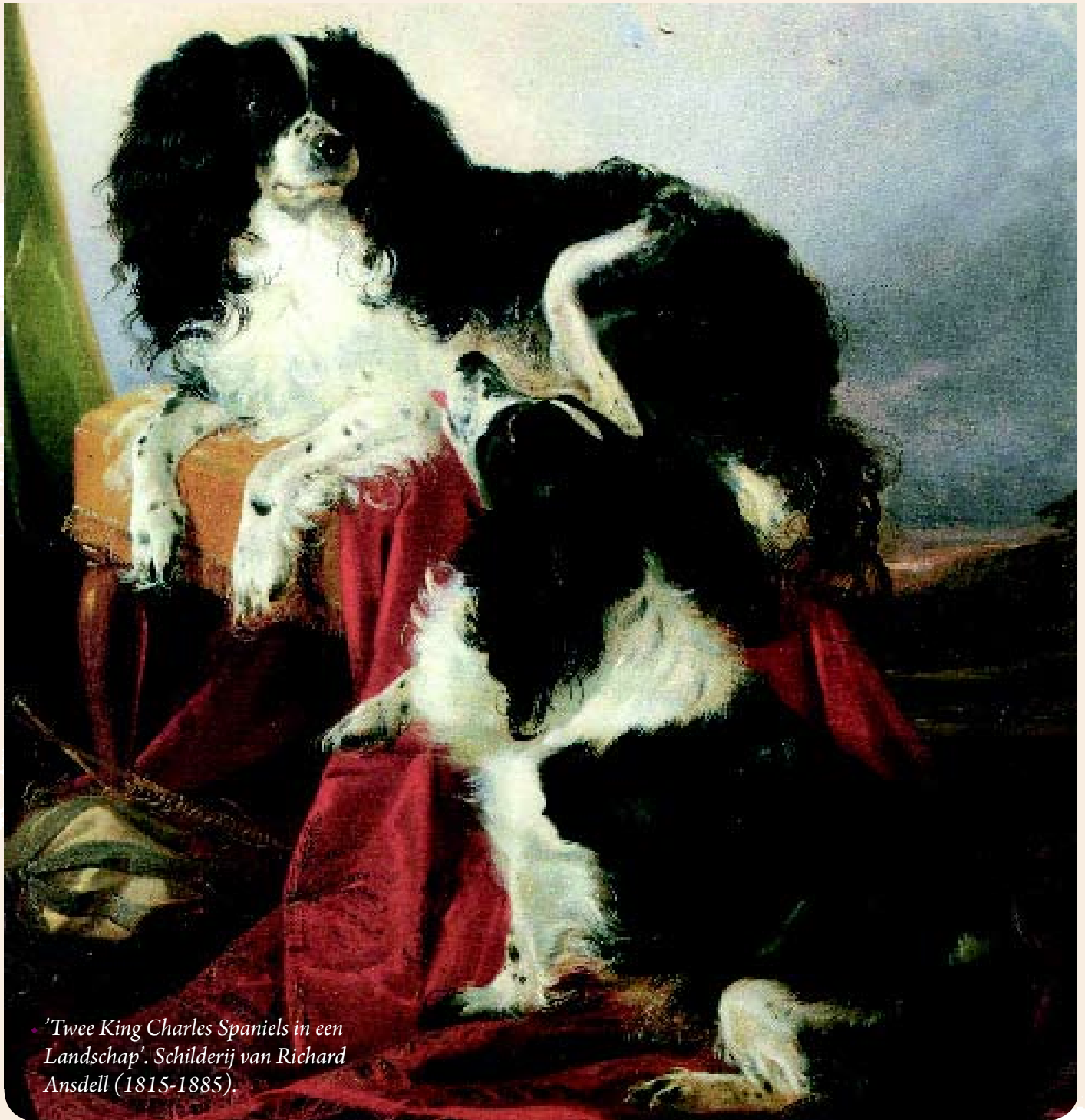

Honden op schilderijen

Twée King Charles Spaniels

Ze spelen, rennen achter wild aan, verzorgen pups of kijken ons alleen maar aan: honden op schilderijen. Schilderstukken die onmisbaar zijn bij het ontrafelen van de geschiedenis van rashonden...

• *'Twée King Charles Spaniels in een Landschap'. Schilderij van Richard Ansdell (1815-1885).*

- De kinderen van koning Charles I van Engeland, geschilderd door Anthony van Dyck in 1635. De toekomstige koning Charles II staat afgebeeld met een hond van het Mastiff type. Rechts onder een rood-witte King Charles Spaniel (Blenheim).

- De drie oudste kinderen van koning Charles I van Engeland: de latere koningen Charles II, James II en prinses Mary. Let op het grootte verschil tussen de dwergspaniels. (Anthony van Dyck, ca. 1630; Kunstsammlungen Dresden).

Wat zien we?

Twee King Charles Spaniels, niet te verwarren met Cavalier King Charles Spaniels, een ras waarop we later terugkomen. Officieel heet dit schilderij 'Two King Charles Spaniels in a Landscape'. Het is wel een merkwaardig landschap, want een tafel, een geel en rood kleed en een groen gordijn zijn geen attributen die men normaliter in een landschap aantreft. Links zien we een tas met hengsels en daar bovenop liggen twee breipennen met een net opgezet breiwerkje. Het lijkt wel alsof de kunstenaar heeft willen benadrukken dat het hier om gezelschapshondjes gaat. Hondjes die handwerkende dames gezelschap houden. Het gaat niet om bewakers, drijvers of jagers, maar om 'toys' – honden van speelgoedformaat. De King Charles Spaniel is in Engeland ingedeeld in de Toy Group en een oude, in onbruik geraakte naam luidt dan ook 'English Toy Spaniel'. De hond op de tafel lijkt de baas te zijn. Hij heeft een hoger gelegen plek

uitgekozen en negeert de zittende hond, die deemoedig naar boven kijkt en bij wijze van contact zoeken zijn voorpootje omhoog doet. Voor wat de honden betreft, heeft de schilder gekozen voor de kleurvariëteit tricolour: grondkleur wit, met zwarte platen en tan markeringen. Hoewel, die tan markeringen zijn miniem aanwezig en nauwelijks te zien. Een zweem van tan zit, bijvoorbeeld, op de linker achterpoot van de hond op de voorgrond en op de wangen van de hond op tafel. Ook de beharing onder de buik laat tankleurige haren zien. Andere toegestane kleuren bij dit ras zijn: black and tan, wit met kastanje rood (Blenheim) en kastanje rood (Ruby). Uit de gehele voorstelling spreekt een groot vakmanschap. Of dat nu zijn de franjes aan of de plooiën in het kleed, de fijne structuur van de beharing of de trefzekerheid waarmee de schilder dit ras heeft vereeuwigd, het is allemaal van uitzonderlijke kwaliteit.

Wie zien we?

Die vraag is snel beantwoord: we weten het niet. In Engeland is het in de negentiende eeuw heel gebruikelijk dat well-to-do personen hun honden en paarden door bekende kunstenaars laten vereeuwigen op doek. We kennen honderden afbeeldingen waarbij we de namen van de afgebeelde honden, en soms die van hun eigenaren, precies weten. Echter niet bij de kunstenaar die dit schilderstuk maakt. Hij schildert veel genre stukken, vaak met een romantische, soms ietwat dramatische inslag, met honden, jacht en paarden, waarbij de voorstelling op zich een verhaal vertelt, echter zonder namen van de hoofdpersonen te noemen.

De King Charles Spaniel

De koningen James I (1437-1460) en Henry VIII (1491-1547) van Engeland hebben aan hun hoven al dwerghondjes van het spanieltype. De lijfarts van koningin Elizabeth I (1533-1603) beschrijft in een brief het uiterlijk en het doel van deze

- *Uit handen van de 'Royal Gardener' John Rose krijgt koning Charles II de eerste in Engeland gekweekte ananas uitgereikt. Twee dwergspanieltjes vergezellen de koning. Schilderij toegewezen aan Hendrick Danckert, circa 1677. (Victoria and Albert Museum).*

kleine spanieltjes: Hoe kleiner ze zijn, hoe beter geschikt ze zijn om in de slaapkamer op de boezem of bij het uitgaan op de handen te worden gedragen. Zij dienen geen enkel doel, behalve dat ze op de maag of de borst van een zieke heen en weer bewegen en daarmee goed voor de stoelgang zijn. Aan deze activiteit dankt dit spanieltje zijn bijnaam: 'Comforter'. Het best te vertalen met 'trooster', iemand die verlichting schenkt. Echter, niet alleen op het ziekbed is de dwergspaniel actief. Net zoals nu Paris Hilton haar Chihuahua te pas en te onpas op de arm draagt, doen deftige Engelse dames dat van de vijftiende tot de negentiende eeuw met hun kleine hondjes als ze uitgaan: De hond als statussymbool.

... dat hij constant met zijn honden speelt

En nu de naam. Die verwijst naar de koningen Charles I (1600-1649) en Charles II (1630-1685). Hoewel er

dus al dwerghondjes van het spanieltype voor 1600 bekend zijn, hebben deze twee Engelse vorsten het meest bijgedragen aan de bekendheid van de King Charles Spaniel. Bij beide is aanwezigheid van dwergspanieltjes aan het hof heel gewoon. Van Charles II weten we dat hij black-and-tan en tricolour dwergspaniels fokt en van hem wordt smalend gezegd *dat hij constant met zijn honden speelt*. De affectie voor zijn honden komt het best tot uiting in een door hem uitgevaardigd decreet met de melding *dat alle Toy Spaniels overal in het Britse rijk toegang hebben*, dus in winkels, cafés, kantoren en openbare gebouwen. Deze koninklijke proclamatie is nooit herroepen en formeel nog steeds van kracht! De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat nooit is bewezen dat de huidige King Charles Spaniels rechtstreekse afstammelingen zijn van de hondjes van deze beide koningen. Op veel schilderijen zijn de Engelse royals met hun dwergspaniels afge-

beeld. Maar ook leden van aristocratische families en van de Europese royalty worden veelvuldig met deze hondjes vereeuwigd.

Als men in 1885 een Toy Spaniel Club wil oprichten, en daarmee probeert om de naam van het ras – langs een achterdeur – te wijzigen in '(English) Toy Spaniel', dan is het koning Edward VII (1841-1910) hoogstpersoonlijk die zijn veto laat horen. Hij vraagt The Kennel Club om de oude naam te handhaven. Een vraag van een Engelse koning is bijna gelijk aan een voorschrift en dus blijft het King Charles Spaniel.

Blenheim Spaniel

In de geschiedenis van de Engelse dwergspaniels kennen we ook de naam 'Blenheim Spaniel'. Die

- *De Engelse koningin Henriëtte Maria, echtgenote van Charles I. Na de executie van koning Charles I wordt de Stuart familie, met alle spaniels, verbannen naar Frankrijk. Zij keren 1660 terug, bij de kroning van Charles II. In Parijs wordt dit schilderij (detail) gemaakt van een luit spelende koningin met een rood-witte King Charles Spaniel. (Cornelius Johnson en Gerard Houckgeest, 1638).*

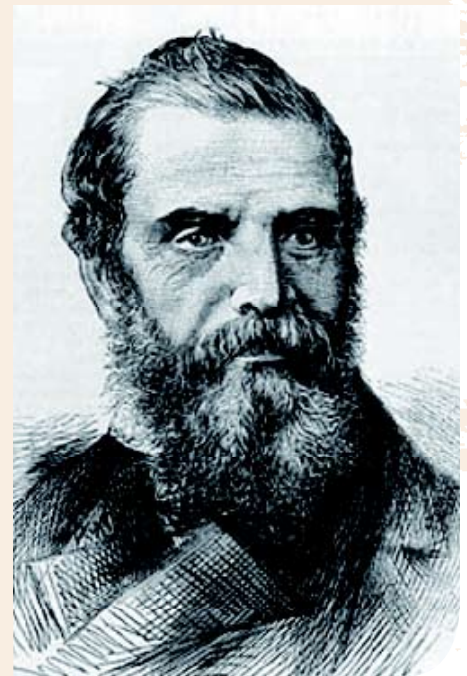
- Ook latere koningen van Engeland hebben King Charles Spaniels aan het hof. Dit zijn de drie jongste dochters van koning George III (1738-1820). Maar liefst drie King Charles Spaniels, van verschillende grootte en waarvan twee tricolours, zijn op dit romantische schilderij te zien. (John Singleton Copley, 1785).

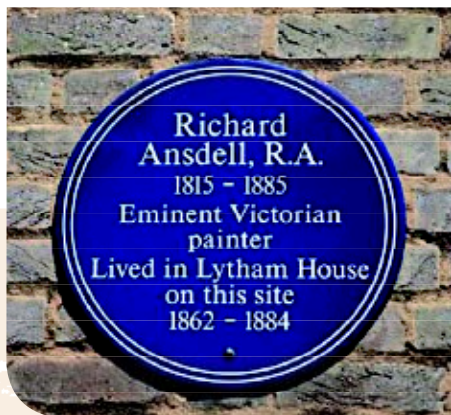
- Hier zien we Charles Spencer-Churchill, de negende Duke of Marlborough, zijn echtgenote Consuelo Vanderbilt en hun twee zonen, John en Ivor. Twee rood-witte King Charles Spaniels – 'Blenheims' – zijn op dit schilderij uit 1905 gemaakt door John Singer Sargent te zien. (Blenheim Palace, Woodstock).

honden worden gefokt door John Churchill of Malborough (1650-1722), een voorvader van Winston Churchill. Zijn specialiteit zijn rood-witte dwergspaniels, die naar zijn huis bij Woodstock – Blenheim – worden vernoemd. Ook de Dukes of Malbournough worden diverse malen met hun rood-witte spaniels geportretteerd. De wit-rode kleurvariëteit wordt nu nog aangeduid met 'Blenheim'. Al in 1845 schrijft hondenkenner Youatt in overduidelijke bewoordingen dat het exterieur van de King Charles Spaniel er ernstig op achteruit gaat: *De voorsnuit is bijna zo kort als bij de ergste Bulldog. Zijn ogen zijn twee keer zo groot geworden en hebben een stompzinige uitdrukking gekregen.*

Youatt loopt hier, zonder het te weten, vooruit op het latere ontstaan – in de twintigste eeuw – van de Cavalier King Charles Spaniel. Het onderscheid tussen beide rassen is namelijk een andere vorm van het hoofd, zijnde een relatief lange neus en een vlakke schedel bij de Cavalier. Voor 1885 zijn er door The Kennel Club twee kleurvariëteiten erkend: de wit-rode Blenheim en de black and tan King Charles. In 1892 worden ook de andere kleuren erkend. De belangen van de King Charles Spaniel worden in Nederland behartigd door de Pekingees en Dwergspaniel Club: www.pekingees-en-dwergspanielclub.nl, een club waarin dertien rassen zijn verenigd. De

- Portret van Richard Ansdell (1815-1885).

- De zaken gaan goed, want in 1847 gaat hij in de sjieke wijk Kensington in Londen wonen. Een plaquette herinnert aan Lytham House, waar Richard Ansdell 22 jaar woont.

rasstandaards van de beide spanielrassen zijn te vinden op: www.fci.be

De kunstenaar

We weten niet honderd procent zeker of de maker van dit werk de befaamde Richard Ansdell (1815-1885) is. Kunstkenner hebben echter gegronde redenen om aan te nemen dat dit stuk van zijn hand is; soms wordt in beschrijvingen van dit schilderij toegevoegd *attributed to Richard Ansdell*.

Richard Ansdell wordt geboren in een eenvoudig gezin in Liverpool en bezoekt als kind de Bluecoat School voor wezen. Zijn eerste lessen krijgt hij van W.C. Smith, een portretkunstenaar uit Kent. Daarna reist hij naar Nederland en schildert daar borden voor een circus. In 1836 wordt hij student aan de Liverpool Academy, dezelfde academie waarvan hij later president wordt. Ansdell trouwt met een stadgenote, Maria Romer, en samen krijgen ze elf kinderen. In 1840 zijn al twee schilderijen van zijn hand tentoongesteld in de Royal Academy in Londen en in totaal stelt hij daar gedurende zijn gehele leven 149 werken ten toon.

- Brookwood Cemetery, waar Richard Ansdell wordt begraven. De Brookwood Cemetery Society organiseert een wandeling met een gids langs de graven van beroemde personen, onder wie Ansdell. (Foto: Wikimedia).

'Sporting artist'

De zaken gaan goed, want in 1847 gaat hij in de sjieke wijk Kensington in Londen wonen. Daar betreft hij een groot huis dat hij Lytham House noemt. In Lytham St. Annes, in Lancashire, heeft hij een tweede residentie, Star Hills genaamd. Ansdell wordt beschreven als één van de succesvolste Victoriaanse 'sporting artists' met liefde voor zijn onderwerpen en een oog voor detail. Schotland wordt zijn tweede vaderland en aan de oevers van Loch Laggan bouwt hij een lodge. Ansdell brengt veel tijd door in de Schotse Hooglanden met het schilderen van herten, jachthonden, jachtpartijen en scènes uit het dagelijks leven van jagers, gamekeepers en schaapherders. Hijzelf neemt ook aan jachtpartijen deel. Richard Ansdell overlijdt in Collingwood Tower (Surrey), waar hij een bij zijn stand passend huis heeft laten bouwen. Hij wordt begraven in een familiegraf op Brookwood Cemetery bij Woking.

Eigenaar en collectie

Het schilderij is pive eigendom van een mij niet bekende eigenaar. ◀

- Richard Ansdell op een in 1857 door William Henry Lake gemaakte foto. Hij poseert met een (schets?)boek, een pen en een dode vogel.

TWEE KING CHARLES SPANIELS IN EEN LANDSCHAP

Een afbeelding hiervan is in diverse uitvoeringen verkrijgbaar bij: www.encore-editions.com
Andere afbeeldingen zijn onder meer uit het boek 'The Cavalier King Charles Spaniel a Tribute in Art' door Barbara Garnett-Wilson.